

European IPR Helpdesk

Broszura Informacyjna

Podstawowe informacje o prawach autorskich

Wrzesień 2017¹

Wstęp	2
1. Czym są prawa autorskie?	2
1.1. Co chronią prawa autorskie?	3
1.2. Ochrona praw autorskich	4
1.3. Prawa pokrewne albo prawa powiązane	5
1.4. Prawa autorskie i inne prawa własności intelektualnej	6
1.5. Utwory należące do domeny publicznej	7
2. Prawa autorskie a MŚP	8
2.1. Licencjonowanie	9
2.2. Przenoszenie praw	9
2.3. Korzystanie z utworów dostępnych w internecie	10
3. Naruszenie praw autorskich	10
3.1. Środki zaradcze	10
3.2. Wyjątki od praw autorskich	11
Podsumowanie	12
Przydatne dokumenty	14

¹ Niniejszy dokument jest tłumaczeniem oryginalnej wersji w języku angielskim, wykonanym przez zewnętrzne biuro tłumaczeń. W wyniku tłumaczenia mogą wystąpić rozbieżności między dokumentem oryginalnym a przetłumaczoną wersją dokumentu, w którym to przypadku treść dokumentu oryginalnego będzie rozstrzygająca.

Wstęp

Prawa autorskie to prawa własności intelektualnej (IPR), które zapewniają autorom, artystom i innym twórcom ochronę ich twórczości literackiej, artystycznej i naukowej, ogólnie nazywanej „utworami”².

Zapewnienie autorom, artystom i innym twórcom zachęty w postaci uznania i potencjalnego uczciwego wynagrodzenia o charakterze ekonomicznym pozwala im skoncentrować się na twórczej części działalności – twórczości literackiej i artystycznej. To z kolei przyczynia się do upowszechnienia dostępu do kultury, wiedzy i rozrywki na całym świecie i pozwala zwiększyć zasięg możliwości cieszenia się nimi.

Niezależnie od tego, czy jest się właścicielem praw autorskich, czy ich użytkownikiem, zrozumienie podstawowych zasad dotyczących praw autorskich jest sprawą kluczową dla każdej firmy. Zasadniczo należy pamiętać, że ochrona własnych praw autorskich i uzyskanie zgody stron trzecich, zanim wykorzystana zostaną materiały chronione prawami autorskimi, to nie tylko wymóg prawny, lecz także dobra praktyka w biznesie.

W niniejszej broszurze informacyjnej położono nacisk na znaczenie ochrony praw autorskich dla przedsiębiorstw, a także opisano systemy praw autorskich, których znajomość może okazać się korzystna w szczególności dla MŚP.

1. Czym są prawa autorskie?

Osoby prawne i osoby fizyczne mogą zajmować się tworzeniem, rejestrowaniem, publikowaniem, rozpowszechnianiem, dystrybucją i sprzedażą detaliczną utworów chronionych prawem autorskim, a także być ich użytkownikami. Niektóre tradycyjne przykłady utworów chronionych prawem autorskim to książki, utwory muzyczne i filmy. Prawo autorskie może jednak chronić również strony internetowe, broszury, filmy korporacyjne, gazety, czasopisma, wydruki, reklamy, programy radiowe i telewizyjne, nagrania dźwiękowe, utwory muzyczne i audiowizualne, filmy i oprogramowanie komputerowe.

Aby utwory mogły być chronione prawem autorskim muszą istnieć w jakiejś postaci³
muszą być oryginalne⁴

Prawo autorskie nie jest w pełni zharmonizowane na szczeblu unijnym i międzynarodowym, dlatego zawsze obowiązują przepisy krajowe kraju, w którym autor domaga się ochrony. Na poziomie międzynarodowym minimalne standardy

² W niektórych krajach / językach angielski termin copyright tłumaczy się jako „prawa autorskie”.

³ Utwory chronione prawem autorskim mogą istnieć w wielu formach, takich jak pismo, film, nagrania dźwiękowe i nagrania cyfrowe. Czasami przepisy krajowe wskazują pewien określony sposób utrwalenia. Gdzie indziej utwory nie muszą zostać utrwalone, jak w przypadku niezapowiedzianych występów we Francji.

⁴ Autor wyraża swoją kreatywność poprzez dokonywanie wolnych wyborów, czego wynikiem jest utwór odzwierciedlający jego osobowość.

ochrony⁵ zostały określone w [konwencji berneńskiej](#)⁶, traktacie opartym na trzech podstawowych zasadach:

- **Traktowanie narodowe:** utwory są objęte w poszczególnych krajach taką samą ochroną, jakiej dany kraj udziela utworom swoich obywateli.
- **Ochrona automatyczna:** nie są wymagane żadne czynności formalne.
- **Niezależność ochrony:** utwory podlegają ochronie, nawet jeśli nie mogą uzyskać takiej ochrony w swoim kraju pochodzenia⁷.

UE przyjęła kilka instrumentów prawnych w dziedzinie prawa autorskiego⁸. Jednak w przeciwieństwie do innych dziedzin prawa własności intelektualnej, każde z 28 państw członkowskich ma własne prawo autorskie i politykę w tym zakresie. Niemniej dzięki niektórym dyrektywom UE uzyskano pewną formę harmonizacji. Na przykład dyrektywa InfoSoc wprowadza harmonizację prawa do zwielokrotniania, rozpowszechniania i publicznego udostępniania, a także ochronę prawną zabezpieczeń przed kopiowaniem oraz systemu zarządzania prawami.

1.1. Co chronią prawa autorskie?

Nie istnieje pełna lista utworów, które mogą być chronione prawem autorskim. Następujące utwory są jednak objęte prawami autorskimi na poziomie międzynarodowym:

- dzieła literackie, takie jak powieści, wiersze, dramaty, artykuły prasowe;
- programy komputerowe / oprogramowanie, bazy danych;
- filmy, kompozycje muzyczne i układy choreograficzne;
- dzieła plastyczne takie jak obrazy, rysunki, fotografie i rzeźby;
- architektura, mapy, plany, rysunki techniczne;
- szkice i prace trójwymiarowe związane z geografią, topografią, architekturą lub nauką;
- reklamy, czasem sztuka użytkowa;
- ulotki, materiały reklamowe, hasła, broszury i instrukcje.

Pomysły same w sobie nie podlegają ochronie. To formy, w jakich zostaną one wyrażone, mogą być chronione prawem autorskim⁹.

⁵ Rodzaje utworów objętych ochroną, przyznane prawa i czas ochrony.

⁶ Konwencja berneńska to traktat o ochronie utworów literackich i artystycznych podpisany przez prawie 180 krajów. Inne obowiązujące umowy i konwencje to umowy WIPO ([WCT](#) i [WPPT](#)); [konwencja rzymska](#) i Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej ([porozumienie TRIPS](#)).

⁷ Jeżeli utwór nie podlega ochronie w kraju pochodzenia (np. ze względu na brak oryginalnego charakteru według bardziej rygorystycznych norm), jest chroniony w każdym innym państwie będącym sygnatariuszem porozumień. Jeżeli jednak państwo będące sygnatariuszem zapewni dłuższy okres ochrony niż minimalny okres przewidziany w konwencji, a utwór przestanie podlegać ochronie w kraju pochodzenia, to z chwilą ustania ochrony w kraju pochodzenia będzie możliwe odmówienie ochrony (należy pamiętać, że w UE okres ochrony został zharmonizowany).

⁸ Takich jak [dyrektywa InfoSoc](#), [dyrektywa o oprogramowaniu](#), [dyrektywa dotycząca baz danych](#) i [dyrektywa w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych](#).

⁹ Pod warunkiem, że forma wyrazu jest oryginalnym dziełem autora.

1.2. Ochrona praw autorskich

Utwory w UE, tak jak w każdym kraju będącym sygnatariuszem konwencji berneńskiej, automatycznie podlegają ochronie praw autorskich. Ochrona tych praw przysługuje od momentu powstania utworu i aby ją uzyskać, nie trzeba podejmować żadnych czynności formalnych ani rejestracyjnych¹⁰. Niemniej istnieje powszechna praktyka dołączania do utworu informacji o prawach autorskich w celu powiadomienia innych o istnieniu tych praw, co zmniejsza prawdopodobieństwo potencjalnego naruszenia. Zwykle taka informacja zawiera sformułowanie „wszystkie prawa zastrzeżone” albo symbol © wraz z rokiem, w którym powstał utwór, np.: © Unia Europejska (2017), © 2017 Właściciel praw autorskich. Wszystkie prawa zastrzeżone.

© Copyright holder 2017

All rights reserved. No part of this publication can be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical or photocopying, recording, or otherwise without the prior permission of the publisher.

Rodzaje przyznanych praw

System praw autorskich umożliwia autorom czerpanie korzyści komercyjnych z własnych utworów; chodzi tu o następujące prawa:

- **Prawa majątkowe:** Umożliwiają właścicielom czerpanie korzyści finansowych z wykorzystania ich utworów przez innych. Zasadniczo mają one postać praw wyłącznych¹¹ i zostały zharmonizowane na poziomie UE. Obejmują one prawo do zwielokrotniania i publikowania utworu.

Kilka przykładów praw majątkowych

- prawo do zwielokrotniania, np. do wykonywania kopii utworów m.in. w postaci publikacji drukowanych i nagrań dźwiękowych
- prawo do rozpowszechniania, np. kopii utworów
- prawo do utrwalania, np. do nagrywania utworu na płycie CD lub DVD
- prawo do publicznego udostępniania, np. nadawania w radiu, w telewizji lub w internecie
- prawo do publicznego wykonywania utworów, np. zezwalania na wykonywanie utworu na żywo, między innymi w postaci spektaklu
- prawo do tworzenia „utworów pochodnych”, np. do zezwalania na dokonywanie modyfikacji, tłumaczeń, adaptacji, takich jak zamiana powieści na scenariusz, lub na inne nowe zastosowania utworu.

¹⁰ W kilku krajach dozwolone jest dobrowolne rejestrowanie / deponowanie utworów chronionych prawem autorskim na szczeblu krajowym. Występują tu różnice w zależności od kraju: w niektórych ustrojach prawnych utworów jest faktycznie deponowany (rejestrowany), a w innych składa się tylko odpowiednią deklarację (wpis do rejestru). Z tego względu zarejestrowanie praw autorskich, choć nie ma charakteru konstytutywnego, to jednak może okazać się korzystne w niektórych sytuacjach, pozwalając zaoszczędzić czas i pieniądze w przypadku sporu. Na przykład w krajach Beneluksu można dobrowolnie zarejestrować istnienie idei, koncepcji, prototypu itp. w biurze [i-DEPOT](#), aby móc później dowieść istnienia dzieła w określonym momencie. Aby dowiedzieć się więcej na temat tego, jak w danym kraju wygląda system rejestracji i deponowania informacji o prawach autorskich, prosimy zapoznać się z analizą WIPO na ten temat; podsumowanie, tabele i wykresy można znaleźć [tutaj](#).

¹¹ Z uwzględnieniem niektórych dozwolonych zastrzeżeń, ograniczeń lub wyjątków przewidzianych w dyrektywie InfoSoc.

- **Prawa osobiste:** Umożliwiają właścicielom powoływanie się na prawo autorstwa¹² i przeciwdziałanie wypaczeniu i zniekształceniu utworów, które mogłyby zaszkodzić ich dobremu imieniu i reputacji¹³. Zwykle są nieprzenoszalne¹⁴ i nie są w pełni zharmonizowane, a zatem zakres gwarantowanej ochrony w różnych krajach może być różny.

Okres ochrony

Podczas gdy w wielu krajach osobiste prawa autorskie nie są ograniczone w czasie¹⁵ (obowiązują na zawsze), czas obowiązywania autorskich praw majątkowych jest zazwyczaj ograniczony. Minimalny okres trwania ochrony wyznaczony w konwencji berneńskiej to czas życia autora oraz 50 lat od jego śmierci. Jednak w UE ochrona wydłużona została do 70 lat od śmierci autora. W przypadku współautorstwa 70-letni okres ochrony liczy się od śmierci ostatniego żyjącego autora utworu.

Na terytorium UE stosuje się pewne szczególne zasady:

- **Utwory anonimowe i opatrzone jedynie pseudonimem**, w przypadku których okres ochrony upływa 70 lat po zgodnym z prawem upublicznieniu utworu.
- **Utwory audiowizualne (kinematograficzne)**, w przypadku których okres ochrony wynosi 70 lat od śmierci ostatniej z następujących osób: główny reżyser, scenarzysta, autor dialogów i kompozytor ścieżki dźwiękowej stworzonej specjalnie do danego utworu kinematograficznego lub audiowizualnego¹⁶.
- **Utwory fotograficzne**, w przypadku których w niektórych państwach członkowskich UE, jeżeli fotografia nie osiągnie odpowiedniego progu oryginalności, uznawana jest za „proste zdjęcie”, które zostaje zwykle objęte krótszym okresem ochrony praw autorskich¹⁷.

1.3. Prawa pokrewne albo prawa powiązane

Prawa pokrewne, inaczej prawa powiązane, to prawa, które choć są związane z prawem autorskim, mają określony przedmiot i chronią interesy pewnych właścicieli,

¹² Prawo autorstwa jest czasem nazywane prawem do autorstwa utworu i prawem do oznaczenia utworu swoim nazwiskiem.

¹³ Prawa osobiste pozostają przy autorze nawet w przypadku przeniesienia pełni praw majątkowych. W UE zazwyczaj tak jest, ale istnieją wyjątki, jak w Luksemburgu, gdzie autor może wyraźnie przekazać / przenieść swoje prawa osobiste (z zastrzeżeniem, że nie zostanie naruszone jego dobre imię i reputacja), i w Wielkiej Brytanii.

¹⁴ Określane również jako prawo do integralności utworu.

¹⁵ W UE pozostawia się państwom członkowskim możliwość zapewnienia innego [okresu ochrony](#) osobistych praw autorskich.

¹⁶ Ta zasada niezależnie od przepisów prawa krajowego dotyczących autorstwa filmu gwarantuje taki sam okres obowiązywania praw autorskich we wszystkich państwach członkowskich. Główny reżyser, mimo że przepisy krajowe mogą dopuszczać innych współautorów, jest zawsze uznawany za autora lub jednego ze współautorów utworu kinematograficznego lub audiowizualnego.

¹⁷ Na przykład w Niemczech, Austrii i Danii ochrona praw autorskich w przypadku „prostych zdjęć” trwa 50 lat, we Włoszech prawo wymienia dokładnie, jakie zdjęcia uznaje się za „proste zdjęcia”, a prawo chroni je przez 20 lat, podczas gdy w Hiszpanii ochrona tych praw trwa 25 lat.

innych niż autor dzieła, takich jak wykonawcy, producenci (np. filmu), nadawcy i wydawcy. Prawa te zostały uregulowane na szczeblu międzynarodowym konwencją rzymską¹⁸.

1.4. Prawa autorskie i inne prawa własności intelektualnej

	Zalety	Wady
Prawa autorskie	<ul style="list-style-type: none"> • Automatyczna ochrona • Brak kosztów związanych z rejestracją • Prawa osobiste mogą być przyznane na zawsze • Długoletnia ochrona praw majątkowych • Prawem autorskim może być również chronione oprogramowanie i bazy danych 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymóg kwalifikowania się do kategorii utworów • Brak zasady pierwszeństwa • 20 lat ochrony praw pokrewnych/powiązanych¹⁹ • W niektórych krajach mogą występować pewne dodatkowe wymogi, aby wzory mogły być chronione prawem autorskim²⁰
Patenty	<ul style="list-style-type: none"> • Prawa wyłączne • 12 miesięcy pierwszeństwa • Większa ochrona 	<ul style="list-style-type: none"> • Kosztowne i długotrwałe procedury • 20 lat ochrony • Wymóg ujawniania • Dodatkowy wymóg uzyskania przez oprogramowanie europejskiej ochrony patentowej²¹
Wzory przemysłowe	<ul style="list-style-type: none"> • 3 lata ochrony niezarejestrowanych wzorów • 6 miesięcy pierwszeństwa • Harmonizacja na szczeblu UE • Pewna harmonizacja na szczeblu międzynarodowym²² 	<ul style="list-style-type: none"> • Maksymalna nieodnawialna ochrona 25 lat dla zarejestrowanych wzorów wspólnotowych²³ • Brak odnawialnej ochrony niezarejestrowanych wzorów wspólnotowych
Bazy danych²⁴	<ul style="list-style-type: none"> • Prawa wyłączne • Bezpieczna ochrona 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak zasady pierwszeństwa • Prawa dostępne tylko w UE

¹⁸ Konwencja rzymska ustala okres ochrony na 20 lat od końca roku, w którym (i) nastąpiło utrwalenie (w przypadku fonogramów i ujętych na nich układów), (ii) nastąpiło wykonanie utworu lub (iii) nadano program. Jednak przepisy krajowe zwykle przewidują dłuższy okres ochrony (na przykład 50-letni okres w przypadku fonogramów i wykonań w UE).

¹⁹ Od końca roku, w którym dokonano utrwalenia, wykonano utwór lub go nadano. Należy zwrócić uwagę, że w UE w przypadku fonogramów i wykonań czas ochrony wynosi 50 lat.

²⁰ Na przykład w Hiszpanii i we Włoszech, aby kwalifikować się do ochrony praw autorskich, projekty muszą mieć twórczy charakter i wartość artystyczną.

²¹ W Europie wynalazek związany z oprogramowaniem, aby kwalifikował się do ochrony patentowej, należy rozpatrywać jako wynalazek zrealizowany komputerowo (oprogramowanie musi rozwiązać problem techniczny).

Prosimy zapoznać się ze stronami internetowymi EPO poświęconymi temu zagadnieniu [tutaj](#) oraz z [Biuletynem European IPR Helpdesk, nr 26](#), w którym poruszono problemy dotyczące ochrony oprogramowania, dostępnego w języku angielskim.

²² Prosimy zapoznać się z naszymi wykresami dotyczącymi praw własności intelektualnej w zakresie [Wzór wspólnotowy](#) i [Międzynarodowy wzór przemysłowy](#) oraz z [Biuletynem European IPR Helpdesk, nr 19, w którym poruszono problemy dotyczące ochrony wzorów](#), dostępnym w języku angielskim.

²³ Zarejestrowane wzory wspólnotowe (RCD) są odnawiane co 5 lat, przez okres maksymalnie 25 lat.

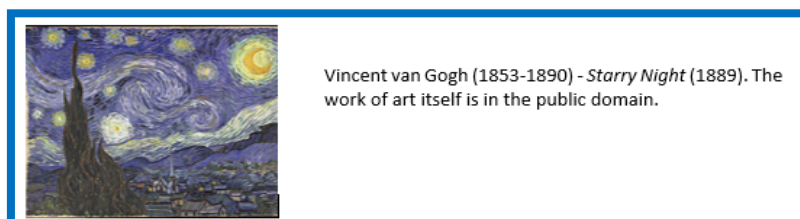
²⁴ [Prawo UE sui generis](#) przyznane twórcom bazy danych, który jest w stanie wykazać, że zarówno pod względem jakościowym, jak i ilościowym dokonał znacznych inwestycji w uzyskanie, weryfikację i prezentację treści, pozwala na uniemożliwienie pobierania i wtórnego wykorzystania całości i istotnej części zawartości bazy. Natomiast bazy danych, które ze względu na wybór lub uporządkowanie ich zawartości stanowią własną intelektualną twórczość autora, jako takie pozostają przedmiotem ochrony praw autorskich.

		<ul style="list-style-type: none"> • 15 lat ochrony²⁵
Znaki towarowe	<ul style="list-style-type: none"> • Odnawialne bez ograniczeń czasowych na okres 10 lat • 6 miesięcy pierwszeństwa • Harmonizacja na szczeblu UE • Pewna harmonizacja na szczeblu międzynarodowym²⁶ 	<ul style="list-style-type: none"> • Obowiązek korzystania²⁷

1.5. Utwory należące do domeny publicznej

Po wygaśnięciu ochrony praw autorskich utwór staje się dostępny do użytku bez zgody właściciela praw autorskich; innymi słowy, utwór przechodzi do tzw. domeny publicznej. Co więcej, osoba chętna do korzystania z utworu wolnego od praw autorskich, tzn. utworu należącego do domeny publicznej, z pewnością uzna za korzystny fakt nieistnienia przeszkód w postaci praw osób trzecich i będzie mogła przystąpić do eksploatacji komercyjnej utworu bez tracenia energii na czasochłonne negocjacje i formalności.

Poniższy rysunek jest wierną fotograficzną reprodukcją dwuwymiarowego obrazu (zaczepniętego z Wikimedia Commons, [odnośnik tutaj](#)). Należy pamiętać, że nawet jeśli obraz należy do domeny publicznej, w niektórych ustrojach prawnych jego reprodukcja fotograficzna może być objęta ochroną praw autorskich lub pokrewnych, jak wyjaśniono powyżej w punkcie „Okres ochrony”.

Aby mieć pewność, że dany utwór należy do domeny publicznej, a zatem czy można z niego korzystać bez naruszania praw autorskich, należy wziąć pod uwagę następujące kwestie²⁸:

- Kto jest autorem utworu oraz czy i kiedy zmarł?
- Krajowe przepisy dotyczące praw autorskich odnoszą się również do utworów znajdujących się w domenie publicznej.
- Powielanie i nagrywanie utworu znajdującego się w domenie publicznej często rozpatruje się w ramach odrębnych praw autorskich.
- Wszelkie adaptacje publicznie dostępnych utworów są chronione prawami autorskimi, ale z oryginalnej wersji utworu można korzystać swobodnie.

²⁵ Od końca roku, w którym bazę danych po raz pierwszy udostępniono publicznie.

²⁶ Prosimy zapoznać się z naszymi wykresami dotyczącymi [Wspólnotowych znaków towarowych](#) oraz [Międzynarodowa rejestracja znaków towarowych](#), a także z [Biuletynem European IPR Helpdesk, nr 24](#), w którym poruszono problemy dotyczące ochrony znaków towarowych, dostępnym w języku angielskim.

²⁷ Znak towarowy UE musi zacząć być rzeczywiście używany na terytorium UE w odniesieniu do towarów i usług, w związku z którymi został zarejestrowany, w ciągu pięciu lat od rejestracji.

²⁸ Więcej informacji można znaleźć w tekście Ronana Deazleya i Bartolomeo Melettiego „Public Domain” (domena publiczna) dostępnym [tutaj](#).

Szczególną uwagę należy zwrócić na filmy, muzykę i fotograficzne reprodukcje dzieł sztuki. Trzeba również pamiętać o innych rodzajach praw, które mogą wpływać na to, czy i jak można wykorzystać dany utwór znajdujący się w domenie publicznej.

Kompozycje muzyczne i nagrania dźwiękowe to dwa różne rodzaje utworów. Na przykład, pomimo prawa do swobodnego korzystania z kompozycji Mozarta (1756-1791) i Beethovena (1770-1827), znajdujących się w domenie publicznej, odtwarzanie nagrań dźwiękowych ich utworów wymaga, aby korzystanie z tych nagrań było darmowe albo nabycia praw do korzystania z tych nagrań.

2. Prawa autorskie a MŚP

Większość firm tworzy w toku swojej działalności dzieła chronione prawami autorskimi i są one twórcami lub właścicielami praw autorskich. Jednak jeśli firma korzysta z materiałów chronionych prawami autorskimi, staje się użytkownikiem tych praw. W przypadku niektórych firm i instytucji korzystanie z materiałów chronionych prawami autorskimi może być codzienną praktyką – tak dzieje się na przykład w przypadku stacji radiowych, wydawnictw, bibliotek i niektórych sklepów – albo być okazjonalnym narzędziem służącym do zwiększania obecności na rynku i rozwijania działalności gospodarczej. Z drugiej strony, gdy działalność firmy obejmuje tworzenie publikacji korporacyjnych i broszur oraz działania marketingowe itp. albo gdy firma działa w tak zwanych branżach twórczych, jest właścicielem praw autorskich. Czasami jednak autor dzieła nie jest właścicielem

Prace wspólne

- „Współwłasność” występuje, gdy co najmniej dwie osoby posiadają nieodzowny udział w tworzeniu danego utworu.
- Taka sytuacja ma miejsce, gdy wkład pracy poszczególnych stron jest nierozłączny i nie do ustalenia.
- W takiej sytuacji autorzy są współwłaścicielami utworu w jednakowym stopniu, chyba że strony uzgodnią inaczej.
- Przykład: książka, która ma co najmniej dwóch autorów, jeśli wkład każdego z nich nie jest możliwy do wyodrębnienia albo mimo że da się go wyróżnić, nie może być on wykorzystany jako osobny utwór.

Prace zbiorowe

- „Praca zbiorowa” to praca, która łączy w sobie odrębne dzieła różnych autorów.
- Przykład: czasopismo lub encyklopedia zawierająca serię artykułów napisanych przez niezależnych autorów.
- O ile strony nie uzgodnią inaczej, prawa do czasopisma jako całości pozostają przy wydawcy, ale autorzy poszczególnych artykułów będą posiadali prawa autorskie do własnego wkładu, ponieważ ich wkład można wyodrębnić i są to utwory, które można wykorzystać oddzielnie.

Utwory dla pracodawcy

- W wielu krajach UE prawa autorskie do utworu stworzonego przez pracownika w trakcie pracy u pracodawcy są własnością pracodawcy, chyba że strony uzgodnią inaczej.
- Na przykład, gdy grafik **zatrudniony** w wydawnictwie ma przygotować plakat, pracodawca automatycznie stanie się właścicielem praw autorskich do plakatu, chyba że strony uzgodnią inaczej.
- Niemniej jeżeli autorem utworu jest „wolny strzelec” pracujący na podstawie umowy o świadczenie usług, zachowuje prawa autorskie do utworu.

praw autorskich jak w przypadku prac wspólnych, prac zbiorowych i prac

wykonanych dla pracodawcy²⁹. W zależności od rodzaju pracy obowiązują następujące zasady:

2.1. Licencjonowanie

Ogólna zasada mówi, że każde komercyjne wykorzystanie lub eksploatacja utworów chronionych prawami autorskimi przez osobę trzecią wymaga licencji albo przeniesienia praw przez właściciela tych praw. Jednocześnie udzielenie licencji może pomóc właścicielom praw autorskich czerpać korzyści finansowe ze swoich utworów.

Licencja w zakresie praw autorskich oznacza oficjalne zezwolenie, jakiego właściciel praw autorskich (licencjodawca) udziela użytkownikowi (licencjobiorcy) utworów podlegających ochronie, zwykle w drodze umowy, która umożliwia licencjobiorcy korzystanie z chronionego utworu. Licencji można udzielać na zasadzie wyłączności lub niewyłączności. Licencję można między innymi ograniczyć pod względem obszaru geograficznego lub czasu, nałożyć wymóg wykonywania praw tylko w określony sposób lub za pośrednictwem określonych mediów albo wskazać tylko określony sposób korzystania z utworu³⁰.

Licencja prawnoautorska

Licencja wyłączna - ten rodzaj licencji wyklucza innych potencjalnych licencjobiorców w zakresie objętym wyłącznością. Licencjodawca nie może korzystać z własności intelektualnej.

Licencja jedyna - licencja wyłączna, w której ramach licencjodawca na ogół zachowuje prawo do korzystania z własności intelektualnej.

Licencja niewyłączna - licencja, której licencjodawca może udzielić wybranym licencjobiorcom niezależnie od ich liczby.

2.2. Przenoszenie praw

W większości krajów UE (z wyjątkiem, na przykład, Niemiec i Austrii) możliwa jest sprzedaż lub przeniesienie praw autorskie przez właściciela na rzecz osoby trzeciej. Można to zrobić za pomocą umowy przeniesienia praw autorskich. Umowa przeniesienia praw autorskich to umowa, na podstawie której właściciel praw autorskich do utworu (cedent) przenosi je na rzecz cesjonariusza, który staje się odtąd nowym właścicielem.

Przeniesienie praw autorskich może mieć miejsce na przykład wtedy, gdy autor zdecyduje się na przeniesienie własności praw autorskich na rzecz wydawcy, który następnie rozpowszechni utwór wśród szerszej publiczności, a w zamian wypłaci

²⁹ W niektórych krajach prawa do utworu posiada pracownik, w innych pracodawca. Więcej informacji na temat prawa własności można znaleźć w Broszurze Informacyjnej European IPR Helpdesk zatytułowanej „[Autorstwo wynalazku, autorstwo utworu i prawo własności](#)” dostępna w języku angielskim. Jeżeli potrzebują Państwo skontaktować się bezpośrednio, mogą Państwo skontaktować się z naszą [Infolinią](#).

³⁰ Więcej informacji na temat licencjonowania można znaleźć w Broszurze Informacyjnej European IPR Helpdesk zatytułowanej „[Komerccjalizacja własności intelektualnej: umowy licencyjne](#)” dostępna w języku angielskim. Jeżeli potrzebują Państwo skontaktować się bezpośrednio, mogą Państwo skontaktować się z naszą [Infolinią](#).

autorowi wynagrodzenie pieniężne, zazwyczaj w formie honorariów autorskich. Umowy przeniesienia praw autorskich wiążą się z przeniesieniem pełni praw, o jakich mowa. W związku z tym, jeśli strona przenosząca prawa będzie chciała podjąć jakiegokolwiek działania dotyczące utworu po dokonaniu przeniesienia, na przykład udostępnić utwór na stronie internetowej, będzie musiała najpierw uzyskać zgodę strony, która uzyskała prawa. Prawa autorskie zazwyczaj przenoszone są na stałe, chyba że umowa stanowi inaczej.

2.3. Korzystanie z utworów dostępnych w internecie

Korzystanie z utworów dostępnych w internecie wymaga zwykle uprzedniej zgody właściciela praw autorskich. Dotyczy to zdjęć, filmów marketingowych, teledysków, artykułów publikowanych w gazetach, broszur korporacyjnych, projektów stron internetowych itp. Sam fakt, że utwór jest dostępny w wersji cyfrowej, nie oznacza, że nie chroni go prawo autorskie. Wręcz przeciwnie, jeśli chodzi o korzystanie z ochrony praw autorskich, sposób utrwalania jest nieistotny, a często utrwalanie w ogóle nie jest wymagane³¹. Pobieranie treści z dowolnej strony jest w rzeczywistości kopiowaniem tej treści, co można porównać do kserowania książki w bibliotece. Takie działanie może zatem stanowić naruszenie praw autorskich. Z tego powodu korzystanie z utworów dostępnych w internecie powinno odbywać się wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela praw. Co więcej, mimo że pracownicy wielu firm sądzą, że umieszczanie odnośników do treści zamiast kopiowania jej nie pociągnie za sobą odpowiedzialności z tytułu naruszenia praw autorskich, to jednak w niektórych przypadkach bezprawne umieszczenie odnośnika kierującego na stronę internetową może stanowić naruszenie praw autorskich³².

3. Naruszenie praw autorskich

Korzystanie z utworu lub jego części przez osobę trzecią bez zgody właściciela praw autorskich stanowi naruszenie tych praw. W takiej sytuacji właściciele praw autorskich mogą podjąć kroki prawne i wystąpić o zadośćuczynienie.

3.1. Środki zaradcze

Jeśli chodzi o rozwiązywanie sporów o naruszenie praw autorskich, standardowa procedura polega na wysłaniu, przed podjęciem kroków prawnych, pisma z żądaniem zaprzestania naruszania praw autorskich. Pismo z żądaniem zaprzestania i powstrzymania się od naruszania stanowi powiadomienie o zarzutach dotyczących naruszenia praw autorskich, a jednocześnie żądanie zaprzestania takich działań.

³¹ Ponieważ przepisy krajowe w poszczególnych krajach mogą się różnić, dlatego aby w pełni korzystać z ochrony praw autorskich, zaleca się zapoznanie się z obowiązującymi krajowymi przepisami dotyczącymi praw autorskich w odniesieniu do wymogu dotyczącego utrwalania.

³² Więcej informacji na temat umieszczania odnośników, patrz: [Biuletyn European IPR Helpdesk, nr 18](#), dostępny w języku angielskim.

Może ono zawierać dodatkowe klauzule, takie jak żądanie zapłaty lub podpisania umowy licencyjnej.

Jeśli takie pismo nie pozwoli uzyskać tego celu, dostępne są również inne metody rozstrzygnięcia sporów, takie jak mediacja lub arbitraż³³.

W przypadku niemożności osiągnięcia polubownego rozwiązania sprawy prawdopodobnego naruszenia praw autorskich właściciel praw może również wystąpić do sądu o wydanie podmiotowi naruszającemu zakazu korzystania z dzieła chronionego prawami autorskimi. Procedury w sprawie wydania odpowiedniego zakazu są zwykle szybkie, elastyczne i niedrogie, a zakaz można uzyskać w ciągu kilku dni, a nawet kilku godzin. Właściciele praw autorskich, których prawa naruszono, mogą również domagać się zadośćuczynienia za wszelkie straty poniesione w wyniku tego naruszenia na przykład w formie finansowej. A zatem celem zadośćuczynienia jest przywrócenie właścicielom praw autorskich pozycji sprzed naruszenia.

Środki zaradcze przeciwko naruszeniom praw autorskich reguluje dyrektywa w sprawie egzekwowania praw³⁴, a jej przepisy zostały wdrożone w regulacjach krajowych państw członkowskich.

3.2. Wyjątki od praw autorskich

Aby zapewnić równowagę i chronić swobodę wypowiedzi, prawo autorskie interpretuje się w sposób umożliwiający codzienne korzystanie z chronionych utworów zgodnie z potrzebami użytkowników i twórców. Dozwolone sposoby korzystania nazywa się „wyjątkami od praw autorskich”³⁵.

W związku z tym państwa członkowskie UE mogą wprowadzić między innymi następujące wyjątki od praw autorskich³⁶:

- Wykonywanie kserokopii/reprodukcja fotograficzna
- Kopiowanie na prywatny użytek
- Reprodukcje wykonane przez biblioteki, archiwa i muzea
- Ulotne nagrania dokonane przez nadawców
- Reprodukcja audycji przez instytucje społeczne
- Ilustracja na potrzeby nauczania lub badań naukowych
- Donoszenie przez prasę o bieżących wydarzeniach
- Cytat na potrzeby krytyki lub recenzji
- Użycie na potrzeby bezpieczeństwa publicznego
- Korzystanie z publicznych wystąpień i publicznych wykładów
- Wykorzystanie dzieł architektury lub rzeźb w przestrzeni publicznej
- Używanie do reklamowania wystaw i sprzedaży dzieł sztuki

³³ Więcej informacji na temat odmiennych sposobów rozstrzygnięcia sporów można znaleźć w Broszurze Informacyjnej, European IPR Helpdesk „[Alternatywne mechanizmy rozwiązywania sporów](#)” dostępna w języku angielskim.

³⁴ [Dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej](#).

³⁵ Wyjątki od praw autorskich są zawarte w konwencji berneńskiej i w większości stały się obligatoryjne. Natomiast państwom członkowskim pozostawia się możliwość określenia, jakie wyjątki chcą wprowadzić w swoich przepisach krajowych.

³⁶ Artykuł 5 Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych.

- Wykorzystywanie do reklamowania wystaw i sprzedaży dzieł sztuki
- Użycie do celów badawczych lub prywatnych

Jednakże krajowe przepisy dotyczące praw autorskich w poszczególnych krajach mogą różnić się z powodu wyjątków od praw autorskich. Komisja Europejska przedstawiła wnioski ustawodawcze mające na celu harmonizację prawa autorskiego w celu ułatwienia licencjonowania europejskich utworów audiowizualnych oraz umożliwienia udostępnienia dzieł pozakomunikacyjnych³⁷.

Podsumowanie

Prawa autorskie chronią twórców i właścicieli oryginalnych utworów literackich, naukowych i artystycznych, a kwestia ta dotyczy prawie wszystkich przedsiębiorstw. Odpowiednia ochrona praw autorskich jest istotną częścią strategii biznesowej firmy.

Aby uniknąć niepotrzebnego ryzyka, należy wykonać następujące czynności:

- ✓ Po pierwsze, należy wskazać prawa autorskie związane z biznesem.
- ✓ Należy dowiedzieć się, kto jest właścicielem praw autorskich koniecznych do prowadzenia działalności, by ustalić, czy należy zwrócić się o zgodę na ich wykorzystanie.
- ✓ Należy określić strategię zarządzania prawami autorskimi odpowiednią dla firmy. Warto na przykład przejrzeć umowy o pracę i umowy zlecenia, aby upewnić się, że klauzule dotyczące praw autorskich są jasne.
- ✓ Należy opracować strategię postępowania w sprawie naruszeń praw autorskich, w tym plan potencjalnego monitorowania naruszeń i rejestracji procesu opracowywania materiałów chronionych prawami autorskimi³⁸. W celu pokrycia kosztów ewentualnego postępowania sądowego być może warto będzie wykupić ubezpieczenia własności intelektualnej.
- ✓ Pracownicy firmy muszą zostać przeszkoleni w kwestiach związanych z prawami autorskimi i obowiązkami związanymi z korzystaniem z praw autorskich należących do stron trzecich.

Środki te powinny pomóc firmom uniknąć potencjalnych sporów dotyczących praw autorskich. W przypadku stwierdzenia naruszenia warto:

- ✓ Spróbować znaleźć polubowne rozwiązanie przed wszczęciem długotrwałego i kosztownego postępowania sądowego.

³⁷ [Wniosek DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym](#) – COM (2016)593.

³⁸ Dotyczy to między innymi prowadzenia rejestrów tożsamości autorów, ich twórczego wkładu i projektów roboczych, dat publikacji, a także dokumentów dotyczących przeniesienia praw i licencji. Dokumenty te mogą być ostatecznie wymagane jako dowód.

Biorąc pod uwagę wszystko, o czym była mowa, prawo autorskie jest atrakcyjnym sposobem ochrony zasobów intelektualnych i może pomóc w utrzymaniu i wspieraniu sukcesu firmy. Mimo że większość państw członkowskich UE ma podobne regulacje dotyczące praw autorskich, to jednak istnieją pewne różnice i niuanse, a przed podjęciem jakichkolwiek kroków w związku z prawami autorskimi – albo jako właściciel praw albo jako ich użytkownik - zaleca się zarówno sprawdzenie odpowiednich przepisów krajowych³⁹, jak i zasięgnięcie profesjonalnej porady⁴⁰.

³⁹ Strona internetowa EUIPO: „[FAQs on Copyright](#)” (Często zadawane pytania dotyczące praw autorskich) zawiera przydatne informacje na temat różnych przepisów prawnych państw członkowskich UE.

⁴⁰ Prosimy zajrzeć do naszego przewodnika „[Jak znaleźć odpowiedniego specjalistę w zakresie WI](#)” dostępnego w języku angielskim.

Przydatne dokumenty

Zobacz także:

- Broszura Informacyjna „[Autorstwo wynalazku, autorstwo utworu i prawo własności](#)” dostępna w języku angielskim.
- Broszura Informacyjna „[Komerccjalizacja własności intelektualnej: umowy licencyjne](#)” dostępna w języku angielskim.
- Broszura Informacyjna „[Licencjonowanie technologii](#)”
- Broszura Informacyjna „[Współwłasność własności intelektualnej](#)” dostępna w języku angielskim.
- Broszura Informacyjna „[Alternatywne mechanizmy rozwiązywania sporów](#)” dostępna w języku angielskim.
- [Biuletyn, nr 25 na temat ochrony praw autorskich](#), dostępny w języku angielskim.
- [Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym](#)
- [Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych](#) (zmieniona 28 września 1979 r.; tekst oryginalny), dostępna w języku angielskim.

SKONTAKTUJ SIĘ Z NAMI

Odpowiedzi na pytania lub porady dotyczące własności intelektualnej:

European IPR Helpdesk
c/o infeuropa S.A.
62, rue Charles Martel
L-2134, Luksemburg

Mail: service@iprhelpdesk.eu
Telefon: +352 25 22 33 - 333
Faks: +352 25 22 33 - 334

©istockphoto.com/Dave White

O NAS

European IPR Helpdesk ma na celu podniesienie świadomości na temat własności intelektualnej (IP) i praw własności intelektualnej (IPR) poprzez informacje, bezpośrednie porady i szkolenia z tego zakresu dla obecnych i potencjalnych uczestników projektów finansowanych przez UE. Dodatkowo, European IPR Helpdesk dostarcza wsparcia w zakresie własności intelektualnej dla małych i średnich przedsiębiorstw negocjujących lub wnioskujących o projekty w ramach współpracy międzynarodowej, szczególnie współpracując z Enterprise Europe Network. Wszystkie usługi są bezpłatne.

Serwis telefoniczny: Serwis telefoniczny udziela odpowiedzi na zapytania z zakresu własności intelektualnej do trzech dni roboczych. Kontakt poprzez rejestrację na stronie www.iprhelpdesk.eu, telefon lub fax.

Strona internetowa: Na stronie można znaleźć obszerne informacje i pomocne dokumenty na temat różnych aspektów własności intelektualnej i jej zarządzania, zwłaszcza w zakresie specyficznych kwestii związanych z własnością intelektualną w kontekście programów badawczych UE.

Newsletter i Biuletyn: W ramach tej usługi można śledzić najnowsze wiadomości w temacie własności intelektualnej i przeczytać artykuły ekspertów oraz studia przypadków, subskrybując biuletyn i newsletter.

Trening: W ramach European IPR Helpdesk zaprojektowano katalog szkoleń składający się z dziewięciu różnych modułów. Osoby zainteresowane zaplanowaniem sesji szkoleniowej proszone są o e-mail na adres training@iprhelpdesk.eu.

WYŁĄCZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI

European IPR Helpdesk to projekt finansowany ze środków programu ramowego Unii Europejskiej w zakresie badań naukowych i innowacji "Horyzont 2020" na podstawie umowy o udzielenie dotacji (Grant Agreement) nr 641474. Projekt jest zarządzany przez Agencję Wykonawczą ds. Małych i Średnich Przedsiębiorstw (EASME) oraz przy wsparciu Departamentu Generalnego Komisji Europejskiej ds. rynku wewnętrznego, przemysłu, przedsiębiorczości i MŚP. Pomimo tego, że niniejszy dokument został sporządzony przy użyciu wsparcia finansowego Unii Europejskiej, jego zawartość nie powinna być uważana za oficjalne stanowisko EASME lub Komisji Europejskiej.

Ani EASME, ani Komisja Europejska, ani żadna z osób reprezentujących EASME lub Komisję Europejską, nie jest odpowiedzialna za skutki wykorzystania zawartości niniejszego dokumentu. Pomimo starań w celu zapewnienia wysokiego poziomu usług, European IPR Helpdesk nie gwarantuje poprawności ani kompletności zawartości niniejszej broszury informacyjnej. Członkowie konsorcjum European IPR Helpdesk nie są odpowiedzialni i nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności za skutki użytkowania zawartości niniejszej broszury informacyjnej. Wsparcie udzielone przez European IPR Helpdesk nie powinno być uważane za poradę prawną ani doradztwo.

© Unia Europejska (2018)